

Stanovisko Zeleného kruhu k navrhovaným změnám v kompetencích a práci České inspekce životního prostředí

Listopad 2023

Zelený kruh, asociace ekologických organizací, v návaznosti na záměr Ministerstva životního prostředí redukovat kompetence a rozsah činností České inspekce životního prostředí, vydává následující stanovisko.

Inspekce, s cílem ušetřit cca 20 mil. Kč ročně, propustí od 1. ledna 2024 celkem 33 inspektorů a spojí oddělení přírody a lesa na oblastních inspektorátech (tento krok odporuje odůvodnění, že chce inspektory lépe ohodnotit). Zároveň se v Poslanecké sněmovně objevily pozměňovací návrhy ve formě přílepků k liniovému zákonu, které odebírají inspekci důležité kompetence – postavení dotčeného orgánu v procesu EIA a kontrolu poškozování přírody nepodnikajícími fyzickými osobami. Úpravy zákonů mají podporu ministra životního prostředí.

K redukcí kompetencí ČIŽP:

1. K záměru omezení některých kompetencí namítáme, že není správné **kvůli ad hoc úsporám spojeným s konsolidací veřejných rozpočtů „natrvalo“ měnit zákony**. Klíčové kompetence ČIŽP existují mnoho let a jsou důležité pro prosazování práva životního prostředí. K tomu připomínáme kompetenci MŽP, které je odpovědné za vrchní státní dozor ve všech složkách životního prostředí, a proto je odpovědné za to, jak bude těmito rozhodnutími kvalita složek životního prostředí ovlivněna. Činnost ČIŽP po těchto redukcích totiž nebude adekvátně nahrazena. **Pro navrhované redukce kompetencí nejsou zpracovány analýzy, přitom se jedná o významné dopady na životní prostředí.**
2. **Omezením kompetence dotčeného orgánu v procesu EIA (pozměňovací návrh k tisku 410 – novela liniového zákona), povede v důsledku ke zvýšení poškozování životního prostředí a krajiny. Prevence je klíčový princip ochrany ŽP** a lze poukázat na řadu konkrétních kauz, kde právě jen vyjádření ČIŽP byla důvodem provedení „velké“ EIA, a to vedlo k užití šetrnějších technologií, korekci developerských projektů apod. Inspekce si může vybrat významné EIA, ke kterým se bude vyjadřovat a kde její odborné znalosti jsou velmi důležité, protože jiné orgány státní správy je nemají. Investoři navíc touto změnou ztratí možnost své záměry s ČIŽP konzultovat před tím, než předloží svoji žádost úřadům ke schválení.
3. **Redukce kompetencí v oblasti ochrany přírody a krajiny:** pozměňovací návrh k liniovému zákonu předpokládá v zákoně o ochraně přírody a krajiny odejmutí kompetence ke kontrole, vedení správních řízení a přestupkových řízení s fyzickými osobami nepodnikajícími. V důvodové zprávě je odkaz na duplicitu v kompetencích s jinými orgány veřejné správy. **K zefektivnění činnosti ČIŽP tato redukce pravomocí nepovede**, protože na začátku případu není jasné, jaké osoby v jakém právním postavení jsou za hrozící či proběhlé protiprávní jednání odpovědné a ČIŽP bude nucena stejně šetření zahájit. V případě zásahů v lesích bude navíc ČIŽP část kompetencí mít podle lesního zákona a část nikoli, protože o ně tímto pozměňovacím návrhem přijde. Tzv. zefektivnění bude tedy probíhat tak, že podle jednoho zákona Inspekce případ vyřeší a řešení podle druhého zákona předá obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností. Obecní úřady navíc nemají žádnou zkušenost s komplikovanými případy a odbornost ČIŽP nebudou umět nahradit.

4. **Část kompetencí by měly převzít obce s rozšířenou působností.** Ty však na to nejsou odborně ani personálně připraveny. Inspekce je při kontrole a řešení přestupků na úseku životního prostředí nezastupitelná, a orgány obcí, zatížené povolovací a další činností, bez patřičného know-how, její „zreduková“ agendy rozhodně nemohou převzít. To dokládají např. veškeré statistiky přestupků na úseku ŽP projednaných obecními úřady obcí s rozšířenou působností – počtem i výší pokut jde v přepočtu na počet pracovníků o zlomek činnosti ČIŽP, což platí i přes velký pokles pravomocně uložených pokut za předchozího ředitele E. Geusse. **Orgány obcí nejsou nezávislé** na místních vlivech a zájmech. Ani de iure nemůže přestupek, z něhož je podezřelý územní samosprávný celek nebo jeho zastupitel, projednávat úřad tohoto celku.

K redukce faktického výkonu dozorové činnosti ČIŽP:

5. **Pro navrhované redukce pracovních míst nejsou zpracovány analýzy, přitom je zřejmé, že bude mít významné dopady na životní prostředí.**
6. **Redukce kontrolní činnosti ČIŽP v lesích:** Tato složka má být redukována o 10 inspektorů. Přitom nelze resignovat na kontroly v hospodářských lesích, protože i ty poskytují ekosystémové služby a tvoří 74 % plochy lesů v ČR. **Prakticky tak významně oslabí kontrola poškozování lesů zejména při těžbě dřeva,** možnost takovou činnost zastavit a postihnout.
7. **Redukce kontrolní činnosti ČIŽP v ochraně přírody:** Propuštěno má být 10 inspektorů ochrany přírody, neboť Inspekce má přijít o možnost šetřit případy fyzických osob nepodnikajících. Ty přitom leckdy působí významné škody na přírodě a krajině, jak je zdokumentováno na konkrétních kauzách. K zefektivnění činnosti ČIŽP to navíc nepovede, protože na začátku případu není jasné, jaké osoby v jakém právním postavení jsou za hrozící či proběhlé protiprávní jednání odpovědné a ČIŽP bude nucena stejně šetření zahájit.
8. **Redukce odpovědnosti při řešení starých ekologických zátěží:** problematické vidíme vypuštění kontrol od počátku sanací; pokud by se činnost Inspekce omezila pouze na závěrečná šetření starých ekologických zátěží, nemůže zamezit chybám při sanacích, kde je její důležitá úloha.
9. **Oceňujeme obnovu role Inspekce v šetření havárií na vodách** (tzv. havarijní novela vodního zákona), kde by mohla od vodoprávního úřadu převzít případy s větším dopadem. Je třeba obnovit spolupráci s Hasičským záchranným sborem a zařadit ČIŽP do krizového řízení, tak jako tomu už v minulosti bylo a osvědčilo se to.

Praktickým důsledkem navržených „reform“ je, že stát významně oslabí kontrolu poškozování životního prostředí a možnost mu účinně bránit. Řešení současných problémů v práci ČIŽP není v oslabování její práce, ale naopak v posílení personálním i finančním, aby mohla fungovat kvalitně. Vyzýváme proto poslance, aby neschvalovali redukci kompetencí inspekce.

Kontakt pro další komunikaci: Petra Kolínská, petra.kolinska@zelenykruh.cz, 776552022